

*Ireen CHRISTINE WINTER, Ph.D.**

Senior researcher at the Institute for Criminology and Criminal Law,
University of Vienna

THE NEW LEOBEN INSTITUTE OF JUSTICE – A MODEL ON TRIAL

“Full Prisons,” “No Rooms Free in Lockup,” “The Austrian Prisons are Ripping at the Seams” – These kind of blunt headlines are regularities in the yellow press. Academia and legal firms are talking about “overfilling becoming the universal norm.” In March 2008 approximately 8,800 people were incarcerated in Austrian correctional facilities; in May, 2006 it reached over 9,000 people. In light of the Austrian population of 8.3 Million, this means there were 105 inmates for every 100,000 citizen in 2007. In Germany the rate reaches 95 and Switzerland only 83 inmates per 100,000 residents.

The Austrian Federal Ministry responded to the long standing critique against the inadequate detention conditions in overfilled penal institutions by building a new, larger prison as part of Justice Center in Leoben with an integrated local and regional court as well as a district attorney’s office. The prison complex in Styria – built on the foundations of the run down Dominican monastery, which had been used as a prison since the 1950s – was awarded the Austrian Architecture Prize and was opened and fully operational in March 2005. Since then it is been as the most secure and modern Prison institution in Austria.

DARK AND CRAMPED QUARTERS GIVE WAY TO BRIGHT AND CLEAR INTERIOR DESIGN

As a result of the move to the new building, the accommodations for inmates and employees have changed drastically. Lightless, crowded rooms, low hallways and cells with tiny windows close to the ceiling gave the old prison the classic image of a conventional, dreary jailhouse from 1900. One of the main problems was the predominant use of six-person prison cells, which was far from meeting the current engineering standards. The new complex distinguishes itself through its pavilion-like construction and transparent fundamental structure (industrial glass), which is reminiscent of a modern urban-development on a smaller scale. Systems of glass tunnels, compact administration and supply systems as well as neighboring

* ireen.friedrich@univie.ac.at

visitation and detention facilities create a symbiosis of imprisonment and everyday life on multiple floors. The maximum capacity of the new prison is 205 inmates (men, women and teenagers with detention terms up to 18 months), which exceeds the capacity of the old building (128 inmates) by 60%. The entire complex, all 166 rooms plus the neighboring court and district attorney's office reflect an investment of approximately €46.7 million. Among other things this was made possible by the fact that the justice administration set new service-oriented correctional standards when it comes to the formal requirements of detention facilities. For the first time in Austria the topic of "Art and Construction" in Prison was taken into consideration. The range of rooms is meant to be value-oriented, providing "the most freedom of movement for the inmates within the confines of imprisonment." Multifunctional and flexible furniture with personal shower facilities verify these intentions.

ART IN ACCORDANCE WITH THE HIGHEST OF SAFETY PRECAUTIONS

A great portion of this new interior design concept consists of the variety of artistic innovations, which were included in the planning of the prison, thanks to well-known artists who chose to work on the project. These artists produced different functional pieces and creative artwork, inside and on the façade of the prison, e.g. woodwork, wall murals, courtyards and indoor objects, all fashioned under strict surveillance. The new prison therefore reaches the most modern technical safety standards: digital, time-synchronized audio/video-surveillance and sluices as well as transponder closing mechanisms, which have replaced conventional keys. Moreover, the guards can now open and close doors with the click of a mouse. Another important factor is the installation of separate courtyards, in which the inmates cannot see from one into the other (separated by section), with one courtyard situated on the secured rooftop. This concept is also a unique novelty in prison architecture.

RESULTS OF AN EMPIRICAL INVESTIGATION

A comprehensive evaluation study (PhD) of the inmates' and overseers' situation before and after the move shows just how much the detention circumstances have changed structurally and what advantages and disadvantages have become clear by directly comparing the two institutions. The data was collected in three phases, in which standardized written questionnaires were conducted among the all inmates and overseers present on the day in question. The anonymous and voluntary questionnaires were issued both before (first phase) and after (second phase) the move to the new institution. The inmate response rate to the first enquiry was pleasingly high at approximately 76% (n=97 of 127). Among the wardens present on the day of the questionnaires, the response rate reached 100% (36 of 36). Despite the increase in numbers of inmates (from 128 to 165 inmates) in the new building, the rate of feedback in the second phase only reached 44% (73 of 165 total); the overseers remained at 100% (33 of 33 total). For each group of participants the writ-

ten questionnaire included five sets of questions, separated into A. Inmate accommodations, B. Education opportunities, C. Help and treatment measures, D. Free Time and E. Overall prison climate. In addition, six months after the second written questionnaire, standardized interviews were conducted with 10 inmates and overseers (third phase).

All in all, both groups from the new institution concur that there has been a significant improvement of accommodations and consequently of the inmates' personal quality of life. In fact, the implementation of single prison cells with personal showers was highly praised by all participants. In the old prison there were many complaints about warm water shortages in the group showers. The condition of the walls, floors and doors (indoor view) in old prison building was given a D grade by the inmates and a C- by the staff, whereas the interior design of the new institution was given an A- on average. For instance, in the old penal institution 75% of the inmates and 44% of the overseers wanted more daylight, whereas in the new institution only 2% of the inmates and none of the overseers felt in need of more daylight.

INTERIOR DESIGN

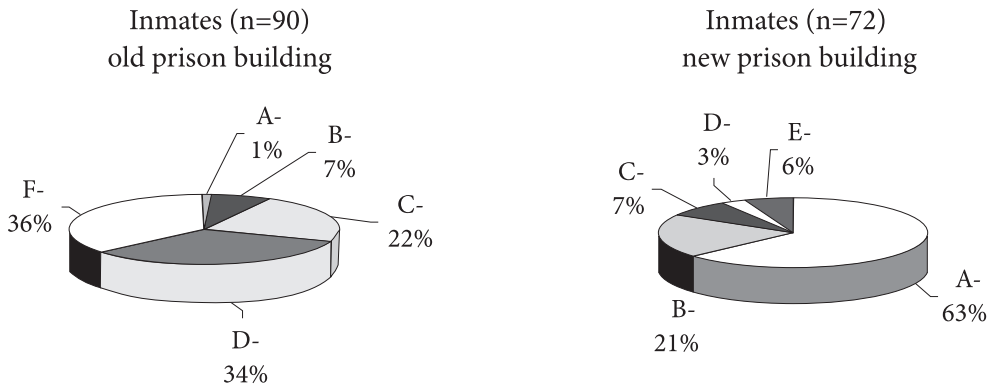

Fig. 2: Ø Grade: D Fig. 3: Ø Grade: A-

The questionnaire regarding reactions to the implementation of visual art in the prison yielded enlightening results. Both in the written and in the oral questionnaire the majority of the inmates found the addition of artistic to prison life to be “good” while the prison staff was rather critical and restrained. When asked why, it became clear that the majority of the staff interpreted the term “art” quite differently and partially saw it as a “waste of money.” However, approximately 90% of the staff and 60% of the inmates stated that the artistically designed visiting areas are “very good” or “good.”

The last set of questions had to do with how environment is experienced in the new prison. Many inmates felt that they were much better treated by the staff in

the new institution, and even stated that there were fewer conflicts and arguments among inmates. According to all those questioned, this is due to the implementation of single cells. These provide the inmates with opportunities for retreat, creating more personal privacy. The mood among the inmates is much less heated than in the old prison. In the new institution there is much more recreation space and room to keep out of each other's way. All wardens stated that the overall more generous accommodations in the new prison lead to relaxation and a lessening of aggression among the inmates, but also helped with their relationship to the staff, although 46% of the inmates stated that the behavior of the inmates towards each other was "very good" or "good" in the old institution. However, 65% of the inmates see the inter-inmate relations in the new prison as "very good" or "good".

TECHNOLOGY CANNOT REPLACE PEOPLE

The new prison in Leoben is groundbreaking in its construction. Architecture as a supporting element, art as part of public (free) life, even in prison, as well as security inside and out combine to form the foundation of this prison concept. The efforts of the justice department to develop humane detention facilities, as close as possible to life in freedom, have been realized very positively here. The results of empirical studies have shown that designing interior elements in a violence-preventive fashion has a positive effect on the overall prison climate, among the inmates for one, but also among the overseers. Besides the construction of high quality living and detention facilities, the supervision of the inmates by trained staff should not be forgotten. The questionnaires indicate that it personal contacts are important to the inmates. The accommodations make a significant difference in the inmates' well being and therefore support the maintenance of a relaxed atmosphere (also an important security factor). The overseers are the only contacts to the "outside," besides the staff of social services and psychotherapy.

In conclusion, a combination of supportive interior design, security technology and supervision by personnel – opposed to restrictive detention – is a step in the right direction. The available technology and architecture should support and complement the work of the overseers in a meaningful way and not replace them by isolating the inmates completely. This seems to be becoming increasingly difficult in the new institution since the number of overseers has stayed the same even though the number of inmates has risen drastically at the same time. In 2005, the overseer/inmate ratio was 1:2.35 and in 2007 it was 1:3.76. Therefore it is important to make sure that the positive concept of the institution doesn't backfire. Because of the lack of personnel, the non-use of the new costly resources (sports facilities, educational facilities, computer rooms) could cause financial difficulties.

It is therefore a matter of time before it becomes clear how Austrian prison construction will continue in light of rising imprisonment rates. The progressive beginnings and courageous innovations in the new prison in Leoben should be taken into account and expanded when planning the construction of further penal institutions. In "therapeutic detention" It would be desirable that high security mechanisms and

digital surveillance systems do not cause a shortening of personnel. It is an undisputed fact that even the best technology cannot replace people. When incarceration is necessary by law, the constant improvement of accommodations should be the main objective, as in the case of the Leoben “model institution on trial.”

References

- CPT Report, 21.7.2005, Abs. 69, Austrian Part 14–23 April 2004.
- Friedrich, Modernisierungsprozesse im österreichischen Strafvollzug aus der Sicht von Straftäter und Justiz – Eine empirische Studie am Beispiel der JA Leoben. Reihe der österreichischen Strafverteidiger 2008.
- Grafl u.a., Kriminalpolitische Initiative, Mehr Sicherheit durch weniger Haft!, Juridikum 2/2005, 66.
- Walmsley, World Prison Population List 2006, 2, UK, Home Office Research, Development and Statistics Directorate, London 2006.
- Zinganel, Real Crime, Architektur, Stadt & Verbrechen, Wien 2003.

Dr *Ireen CHRISTINE WINTER*

Viši saradnik na Institutu za kriminologiju i krivično pravo,
Univerzitet u Beču

NOVI INSTITUT PRAVDE U LEOBENU – PROBNI MODEL

Rezime

U poslednjoj deceniji u Austriji je došlo do naglog porasta zatvoreničke populacije koja je u jednom trenutku obuhvatala broj od oko 9 000 ljudi. Kontinuirano povećanje broja osuđenih lica bilo je praćeno lošim i neadekvatnim zatvorskim uslovima. Država je na brojne prigovore i kritike zbog prenatrpanosti zatvora odredovala građenjem Pravosudnog centra u Leobenu u čijem se sastavu pored suda i kancelarije javnog tužioca nalazi i najmoderniji i najbolje obezbeđen zatvor u Austriji. Zatvor je sagrađen na mestu gde se nekada nalazio manastir koji je od 1950-ih godina bio korišćen u svrhe zatvaranja osuđenika.

Za razliku od predašnjeg kao i od drugih zatvora širom Austrije, u novom zatvorskom kompleksu više ne postoje male, skućene, pretrpane i slabo osvetljene ćelije u kojima je do nedavno bilo smešteno i po šest osoba. Novi zatvor je izgrađen u modernom i urbanom stilu sa dominantnom upotrebom stakla da bi se postigla transparentnost. Zatvorenici imaju brojne pogodnosti što zajedno sa ostalim prednostima ovog zdanja stvara svojevrsnu simbiozu zatvoreničkog i svakodnevnog života na slobodi. Kapacitet zatvora je 205 zatvorenika (pri čemu postoje odeljenja i za maloletnike i za žene) što je za 60% više u odnosu na prethodni zatvor. Po prvi put je u izgradnji zatvorskog objekta uzeta u obzir i unutrašnja arhitektura što se

može videti po umetnički dizajniranim unutrašnjim i spoljašnjim fasadama kao i odvojenim dvorištima za zatvorenike.

Autorka je sprovela ispitivanje osuđenika sa ciljem utvrđivanja njihovog mišljenja u pogledu novih zatvorskih uslova. Pitanja su bila klasifikovana u nekoliko grupa a ispitivanje (ankete i intervjui) sprovedeni u tri faze. Rezultati pokazuju da je većina zatvorenika zadovoljna novim uslovima u zatvoru, da je dekoracija po njihovom mišljenju dobra kao i da su odnosi između zatvorenika poboljšani i u manjoj meri opterećeni netrpeljivošću i agresijom. Zanimljivo je da su stražari u manjoj meri bili oduševljeni i da su smatrali da je toliko ulaganje u novi zatvor nepotrebno trošenje finansijskih sredstava.

Cilj izgradnje novog zatvora bio je stvaranje povoljnijih uslova za život zatvorenika koji bi bio što približniji uslovima na slobodi. Taj cilj je ostvaren a rezultati istraživanja su pokazali da ulaganje u poboljšanje kvaliteta zatvorskog života dovodi do smanjivanja agresije i stvaranja jedne pozitivnije atmosfere među zatvorenicima. U tom smislu, trebalo bi i dalje raditi na kombinovanju moderne bezbedonosne tehnologije, prigodnog dizajna i nadziranja od strane fizičkog osoblja. Posebnu pažnju treba posvetiti poslednjem faktoru jer u uslovima daljeg porasta zatvoreničke populacije nije poželjno osloniti se samo na tehnologiju koja ne može u potpunosti zameniti stručno osoblje unutar i najmodernijih zatvora.

IN MEMORIAM

LOUK HULSMAN (1923–2009)

Krajem januara 2009. godine u 85. godini života preminuo je jedan od najistaknutijih kriminologa u poslednjih nekoliko decenija, profesor emeritus i veliki kritičar sistema krivičnog pravosuđa, Louk Hulsmann. Pripadnik abolicionističkog pokreta u okviru kritičke kriminologije, zalagao se za brojne reforme krivičnog prava, krivičnog postupka kao i sistema krivičnih sankcija. Tokom čitavog života istrajavao je u svom abolicionističkom stavu i energično ga zastupao na brojnim tribinama širom sveta sve do decembra 2008. kada je svojim najbližima rekao da se oseća umorno.

Louk Hulsmann rođen je u Holandiji. Tokom Drugog svetskog rata aktivno je učestvovao u pokretu otpora nacističkom režimu, a 1944. godine bio je zatočen u jednom od koncentracijskih logora. Posle završetka Pravnog fakulteta u Lajdenu, svoju karijeru započeo je u holandskom ministarstvu odbrane. Zahvaljujući pravničkom talentu dobio je priliku da interese svoje zemlje zastupa u brojnim evropskim organizacijama. Jedno vreme je radio kao savetnik u holandskom ministarstvu pravde a 1963. je postao prvi profesor kriminologije i penologije na Erasmus Univerzitetu. Prilikom da se bliže upozna sa praktičnom primenom krivičnog prava i uopšte funkcionisanjem sistema krivičnog pravosuđa dobio je obavljajući brojne funkcije. Bio je na čelu Holandskog servisa za sprovođenje uslovne osude, predsednik Udruženja za penološke reforme u svojoj zemlji, član saveta u Policijskoj akademiji Holandije. 1968. godine postavljen je na čelo Komisije za politiku suzbijanja narkomanije. U rešavanju problema zloupotrebe opojnih droga Hulsmann je pošao od ideje da je narkomanija pre svega medicinski problem. Pravio je razliku između „teških“ i „lakih“ droga i zalagao se za legalizaciju ovih drugih. Iako njegova ideja nije bila svugde prihvaćena, cilj je postignut. Holandija je zemlja sa najmanjom stopom smrtnosti među narkomanima.

Abolicionistička perspektiva nastala je u evropskoj kriminološkoj tradiciji. Pored Hulsmanna njeni zastupnici su i Nils Christie i Herman Bianchi. Ova teorijska orijentacija objašnjava dva za nju ključna pitanja. Jedno je opravdanost postojanja krivičnog prava kao sredstva za suzbijanje kriminaliteta a drugo regulisanje međusobnih odnosa učinioca i žrtve kroz model restorativne pravde. Abolicionizam predstavlja jedan od pravaca unutar kritičke kriminologije čiji predstavnici svoja gledišta na kriminalni fenomen uspostavljaju kroz kritikovanje društveno-ekonom-

skih odnosa, organa formalne socijalne kontrole, efekata koji se postižu primenom krivičnog prava (pre svega stigmatizacija učinioca krivičnih dela), kriminalnih statistika. Oni zahtevaju socijalne promene zarad uspostavljanja jedne pravednije društvene zajednice¹.

Louk Hulsman je smatrao da na oblikovanje krivičnih normi utiču pre svega moćni društveni slojevi. Istovremeno, krivična represija je primarno usmerena ka siromašnima iako se znatan procenat kriminaliteta može pripisati nosiocima političke i ekonomske moći. Doprinos je kritičke kriminologije, kako ističe Hulsman, u ukazivanju na takvu stvarnost u društvu.

Hulsman je smatrao da krivično pravo ima ograničene mogućnosti i stoga treba raditi na njegovim reformama pre svega kroz dekriminalizaciju. Njegova primena dovodi do porasta a ne do smanjivanja stope kriminaliteta. Zalagao se za suženu primenu kazne zatvora koju treba supstituisati novčanim kaznama. Posebno je zanimljiv njegov stav da je neophodno kombinovati primenu krivičnih i kriminoloških znanja. Na svom matičnom fakultetu osnovao je u cilju integrisanja ove dve discipline kurs „Krivično pravosuđe i kritička kriminologija“, koji i danas postoji. Za buduće pravnike je neophodno da znanje koje imaju o krivičnom pravu upotpune sadržajima o kriminalnom fenomenu koje pružaju nauke poput kriminologije. Takav integrativni pristup bi pozitivno uticao na ublažavanje nedostataka krivičnog pravosuđa čije funkcionisanje je Hulsman takođe kritikovao. Sudije krivičare odlikuje neposedovanje realnih i sociološko-psiholoških znanja koje je preko potrebno kako bi kaznena politika sudova uticala na redukovanje kriminaliteta. U svrhu promene takvog stanja krivičnog pravosuđa, osnovao je poseban kurs na Erasmus Univerzitetu kako bi sudije naučile da bolje prilagodjavaju krivične sankcije težini krivičnih dela kao i samoj svrsi sankcionisanja. Hulsman se zalagao i za širu primenu oportuniteta krivičnog gonjenja smatrajući da bi mogućnost da javni tužilac odustane od krivičnog gonjenja trebala da postoji kod svih krivičnih dela.

U skladu sa navedenim kritikama, Hulsman se posebno zalagao za model restorativne pravde. Umesto retribucije koja samo zadaje dodatnu patnju i učiniocu krivičnog dela ali i drugim, njemu bliskim, ljudima treba uticati na zločinca da u budućnosti promeni svoje ponašanje. To je dobro poznata ideja o resocijalizaciji kao glavnoj svrsi sankcionisanja koju su prvo zastupali pripadnici pokreta Nove društvene odbrane a takođe i abolicionisti. Naročito je Marc Ancel, kao zastupnik umerenije struje u okviru teorijske orijentacije Nove društvene odbrane, izvršio uticaj na razmišljanja Louka Hulsmana. Rešavanje nepovoljnih situacija je moguće na različite načine. Za razliku od medijacije, arbitraže ili sudskih postupaka najmanje fleksibilnosti, kako je tvrdio Hulsman, ima krivični postupak. U njemu se ne pruža mogućnost izbora, zajedničkog pronalaženja rešenja već dolazi do otuđenja između stranaka i zato je bolje nepovoljne situacije rešavati kroz medijaciju sa ciljem pomirenja učinioca i žrtve. U tu svrhu, Hulsman se zalagao za osnivanje fondova kojima bi se postizala kompenzacija za žrtve krivičnih dela.

1 Više o tome u: Ignjatović Đ./2009/: *Teorije u kriminologiji*, Beograd

Stvaralački opus Louka Hulsmana je bio izuzetno bogat. Od radova na engleskom jeziku mogu se izdvojiti sledeći: *Penological System as Social Problem (Penološki sistem kao socijalni problem, /1974/)*, *The Dutch Criminal Justice System From A Comparative Legal Perspective (Holandski sistem krivičnog pravosuđa iz komparativne zakonodavne perspektive /1978/)*, *Report on Decriminalisation (Izveštaj o dekriminalizaciji /1980/)*, *Critical Criminology and the Concepts of Crime (Kritička kriminologija i koncept zločina /1986/)*, *The Right of the Victim not to be subordinated to the Dynamics of Criminal Justice (Pravo žrtve da ne bude podređena sistemu krivičnog pravosuđa /1989/)*, *The Abolitionist Case: Alternative Crime Policies (Abolicionistički slučaj: Alternativne kaznene politike /1989/)*. Njegovo najpoznatije delo objavljeno na francuskom jeziku je *Peines perdues (Izgubljene kazne)* iz 1982. Ova knjiga je za sada prevedena na holandski, španski i koreanski jezik.

Louk Hulsman je svoje stavove zastupao neumorno po čitavom svetu. Samo tokom 2007. godine sa svoje 84 godine prisustvovao je konferencijama u Nemačkoj, nekoliko gradova Italije, u Kolumbiji, Francuskoj, Švajcarskoj, Kanadi. Oni koji su ga poznavali kažu da je putovao svuda gde je bio pozivan i gde su ljudi želeli da čuju njegove ideje. Voleo je da učestvuje u diskusijama koje je sâm podsticao u želji da sa sagovornicima razmenjuje različite poglede na pitanja kojima se bavio. Iako nije uvek nailazio na odobravanje, mnogi ga nisu smatrali utopistom već čovekom koji je imao hrabrosti da na penološki sistem gleda iz drugačijeg ugla. Sam Hulsman je u jednom od brojnih obraćanja onima koji su bili zainteresovani za njegove ideje izjavio: „Smelost je kada ljudi mogu na svet posmatrati uz istovremeno distanciranje od njega. Potrebna je velika hrabrost da se taj svet zamisli bez postojanja penološkog sistema, a da se potom pronađu načini za rešavanje problematičnih situacija.“ Hulsman je celog svog života ostao dosledan svojim idejama. Čak i kada je pred kraj života bio svedok usvajanja retributivnih rešenja u holandskom krivičnom pravu, verovao je u mogućnost promena koje bi po njemu dovele do postojanja humanijeg sveta.

Pogrešno bi bilo smatrati da se celokupan rad Louka Hulsmana svodio isključivo na abolicionističku orijentaciju. Na mnoge druge načine je ovaj kriminolog dao svoj doprinos u razumevanju pojave koja se označava kao kriminalitet a kroz rad u raznim organizacijama uticao je na usvajanje mera za poboljšanje funkcionisanja krivičnog pravosuđa. Poslednjih godina svog života bio je jedan od vodećih članova Evropske grupe za proučavanje devijantnosti i socijalne kontrole kao i predsednik Coornhert lige za reformaciju krivičnog prava čiji je bio osnivač.

Posthumno je odlikovan od strane Holandskog udruženja za kriminologiju Bongerovom nagradom što je izraz poštovanja za doprinos u razvoju kriminološke nauke. Za one koji su ga poznavali, Hulsman će ostati u sećanju kao čovek koji je bio dosledan, neumoran, a istovremeno vrlo staložen i prijatan u iznošenju ideja koje su često zapanjivale ljude oko njega, dok oni koji nisu imali prilike da ga lično upoznaju će to uvek moći da urade kroz njegova brojna dela.

Profesor Hulsman je nekoliko puta posetio Srbiju što je bila lepa prilika da se naši krivičari upoznaju sa njegovim idejama, koje je uvek izlagao nekonvencionalno i sa karakterističnom ležernošću. Zahvaljujući tome, uspostavio je prijateljske od-

nose sa više naših naučnika, među kojima i sa profesorima Obradom Perićem, Živojinom Aleksićem i Zoranom Stojanovićem. Našim čitaocima dostupan je prevod jednog njegovog teksta (*Kritička kriminologija i koncept zločina*) koji je objavljen u već pomenutoj knjizi *Teorije u kriminologiji* u Ediciji CRIMEN. Trenutno se, zahvaljujući saglasnosti njegove ćerke Ane Jehanne u okviru iste edicije vrše pripreme za prevođenje pomenutog dela *Peines perdues* koje na neki način predstavlja naučni legat ovog velikana krivičnih nauka.

Natalija Lukić

DRAGAN SIMEUNOVIĆ, *Terorizam*,

Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu,
Edicija Crimen, Beograd, 2009, str. 254

Događaji od jedanaestog septembra 2000. godine, učinili su da terorizam, kao pojam i pojava, postane predmet opšteg interesovanja. Ujedno, došlo je do ekspanzije izdavaštva u ovoj oblasti, a novonastale publikacije su pretežno koncipirane u čisto deskriptivnoj formi, opterećene mnoštvom statističkih podataka, često nepouzdanih i nekritički preuzetih iz medija ili sa brojnih internet strana. Osnovna zamerka koja se može uputiti njihovim autorima (uz retke i časne izuzetke), tiče se zanemarivanja činjenice da je terorizam istovremeno pravni, politički i društveni fenomen i da njegovo sagledavanje ili analiza mora biti kao polaznu tačku odabrati jedan ili više pomenutih aspekata.

Upravo je ovo imao u vidu prof. dr Dragan Simeunović, redovni profesor Fakulteta političkih nauka i Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu, koji sa razlogom važi za najvećeg poznavoca problematike terorizma na našim prostorima. Stvarajući monografiju pod nazivom *Terorizam*, koja je već doživela drugo izdanje, pokazao je izvanrednu dozu sluha za potrebe, kako stručne i naučne javnosti, tako i znatiželjnika čije interesovanje za ovu temu ne potiče iz profesionalne orijentacije. Odlučan u nameri da terorizam objasni kao političku i društvenu pojavu, vešto vodi čitaoca od pojmovnog određenja, preko društvenih korena i istorijata pojave, sve

do pojavnih oblika i aktuelne situacije u svetu, ali i na našim prostorima.

Autor nam već u predgovoru knjige stavlja do znanja kojim se ciljevima rukovodio dok ju je stvarao. Prvenstveno, on se zalaže za što preciznije definisanje samog pojma terorizma i naglašava da je ovo pitanje važnije od pukog nago milavanja podataka o raznovrsnim terorističkim organizacijama (kritikujući činjenicu da većina autora publikacija posvećenih ovoj temi, pravi maločas pomenutu grešku) koje, kako prof. Simeunović kaže, samo doprinose tome da se, „od drveća ne vidi šuma“ /str. 9/.

U skladu sa ovakvim pristupom autora je i podela monografije na dva dela. Prvi deo, pod naslovom *Definisanje, klasifikovanje i istorijat terorizma* obuhvata pet poglavlja. Prvo poglavlje – *Definisanje terorizma*, autor započinje osvrtom na već pomenutu, „zagušenost“ tekstovima čija je tema terorizam gotovo u svim društvenim naukama. Putem interesantnog tabelarnog prikaza dostupnosti ove teme na globalnoj elektronskoj mreži u proteklih pet godina, povlači paralelu sa sličnim situacijama koje su po pitanju zastupljenosti pojedinih tema u naučnoj i stručnoj literaturi, postojale pre i posle velikih istorijskih događaja (primer Prvog svetskog rata /str. 14/). Takođe, skreće pažnju na površnost i puku deskriptivnost pomenutih publikacija, obrazlažući je, kako činjenicom da se

radi o autorima koji fenomen terorizma proučavaju kratko, tako i nastojanjem ovih autora da se dodvore aktuелnoj političkoj eliti i da istovremeno izbegnu pretnje ili čak napade pripadnika terorističkih organizacija.

Prof. Simeunović, nakon konstatacije da je veoma teško dati jedinstvenu definiciju terorizma, kao ključne razloge tog problema, izdvaja činjenicu da se radi o razvojnoj pojavi koja ima mnoštvo pojava oblika, potom, brojnost već uvreženih a još uvek nejasnih predstava o pojmu terorizma, ali i brojne druge faktore, poput toga da je terorizam pretežno tajna aktivnost, da se pod ovaj pojam podvode raznovrsni oblici nasilja, subjektivnost u određenju pojma, ideološki razlozi, različiti naučni pristupi.

Nastojeći da pronađe efikasno rešenje za prevazilaženje prepreka u definisanju pojma terorizma, autor kao polaznu tačku uzima njegovo razgraničenje od drugih, pojava srodnih oblika političkog nasilja – terorisanja, terora i gerile. Pre nego i sam definiše pojam terorizma, pravi jedinstven statistički koncipiran pregled definicija koje egzistiraju u svetskoj nauci (akademske definicije) i onih koje su nastale u okviru različitih institucija – za njihove potrebe (administrativne definicije), prateći zastupljenost ključnih elemenata koji se u njima najčešće javljaju.

U drugom poglavlju, prof. Simeunović naglašava značaj definisanja terorizma kao jedinstvene, društvene i političke pojave, ističući značaj korišćenja pojmova koji su prethodno i sami precizno definisani. S obzirom da se radi o višedimenzionalnoj pojavi, autor se opredelio za širu i sveobuhvatnu definiciju koju daje u trećem poglavlju:

„Kao višedimenzionalni politički fenomen savremeni terorizam se može

teorijski najopštije odrediti kao složeni oblik organizovanja grupnog, i ređe individualnog ili institucionalnog političkog nasilja obeležen ne samo zastrašujućim brahijalno fizičkim i psihološkim, već i sofisticirano-tehnološkim metodama političke borbe kojima se obično u vreme političkih i ekonomskih kriza, a retko i u uslovima ostvarene ekonomske i političke stabilnosti jednog društva, sistematski pokušavaju ostvariti ‘veliki ciljevi’ na morbidno spektakularan način, a neprimereno datim uslovima, pre svega društvenoj situaciji i istorijskim mogućnostima onih koji ga kao političku strategiju upražnjavaju. Društveno-ugrožavajući opus terorizma obuhvata pretnju silom u okviru intenzivne psihološko-propagandne delatnosti, zloupotrebu interneta u terorističke svrhe, otmice, ucene, psihofizičko zlostavljanje, atentate, sabotaze, diverzije, samoubilačke napade, pojedinačna i masovna politička ubistva, i intenciju ispoljavanja ređe nad stvarnim i potencijalnim političkim protivnicima, a češće nad predstavnicima sistema i nevinim žrtvama. Kao vid individualnog, nelegitimnog, nelegalnog i neinstitucionalnog nasilja terorizam je uvek okrenut protiv određenih institucija nekog društva, odnosno *in concretum* protiv neke države.“ / str. 80/

Četvrto poglavlje je posvećeno klasifikaciji terorizma prema tri različita kriterijuma: 1. prema programsko-ciljnoj orijentaciji, 2. prema sredstvima i metodima i 3. prema tipu aktera – subjekata terorizma.

Peto, poslednje poglavlje u prvom delu monografije, govori o istorijatu terorizma, sagledavajući, kako nastanak termina terora, teroriste i terorizma i njihovo značenje u različitim vremenima

ma, tako i evoluciju terorizma kao pojave. Analizirajući značaj koji su u ovom smislu imali Ziloti, Tagi i Asasini, autor zaključuje da se ni jedna od ovih grupacija ne bi mogla nazvati terorističkom u današnjem smislu te reči, ali ističe da se Asasini svakako mogu označiti „kao začetnici potpuno sistematski osmišljenog, oformljenog i indukovano sprovedenog samoubilačkog metoda političke borbe“ /str. 108/, te u njima vidi preteče današnjih terorista.

U analizi istorijskog razvoja terorizma, pokret levice nakon Francuske revolucije i ideje anarhizma, ključne su tačke koje prof. Simeunović izdvaja u procesu rađanja prvih terorističkih organizacija, vezujući taj trenutak za Rusiju s kraja devetnaestog veka i organizaciju pod imenom Narodna volja. On „lišava“ Karla Marksa, često pripisivane etikete „prvog teroriste“, ističući da se u njegovim delima pretežno insistira na preuzimanju vlasti mirnim putem, dok „idejnim ocem terorizma“ naziva anarhistu Mihaila Bakunjinu. /str. 110/ Prof. Simeunović ne propušta ni da naglasi da se Bakunjinovim idejama o nasilju kao osnovnom principu i jedinom sredstvu revolucije, na sastanku srpskih socijalista sa Bakunjinom u Cirihu 1869., suprotstavio jedino Svetozar Marković, svestan činjenice da je Srbija, u to vreme, još uvek bila zaostala sredina čija je teritorija delimično bila pod turskom kontrolom. /str. 114/

U drugom delu monografije, nazvanom *Savremeni terorizam*, autor prateći klasifikaciju terorizma napravljenu prema programsko-ciljnoj orijentaciji, daje pregled najznačajnijih terorističkih organizacija u svetu, pa je u skladu sa ovom podelom čitav drugi deo podeljen na tri poglavlja.

Prvo poglavlje, pod nazivom *Ideološki motivisan terorizam*, prati savremeni levičarski i desničarski terorizam, analizirajući njihove uzroke i osnove egzistiranja, svojstva, dejstva, aktere, ciljeve i efekte.

On uzroke levičarskog terorizma vidi u „apriornoj osudi i proceni nemogućnosti ostvarenja revolucije mirnim putem, kao putem postepenih legalnih promena u okvirima datog sistema usled ocene tih promena kao sporih i neefikasnih u odnosu na kvalitet rezultata koji im omogućuje nasilje“. /str. 125/ Prof. Simeunović smatra da ideološke korene levičarskog terorizma treba tražiti u borbi narodno-oslobodilačkih pokreta Kine, Kube, Vijetnama i Palestine i nekritičkom prihvatanju „teorije fokusa“ koju su razvili Ernesto Če Gevara i Režis Debre.

Korene desničarskog terorizma autor traži na tlu ekstremizma. „Kako svaki ekstremizam formalno ima odbrambeni stav, bilo osnovani bilo neosnovani, a brane se po pravilu najviše vrednosti i dobro pripadnika grupe u čije ime ekstremisti istupaju, u rasponu od duhovnih pa sve do golih života time se stiče pravo na beskompromisnost u borbi za te vrednosti, a ona se vrlo brzo i lako pretvara u pravo na netrpeljivost, odnosno netoleranciju.“ /str. 150/ Prof. Simeunović analizira i činjenicu da je više ekstremista među pripadnicima muškog pola, a uzroke ove pojave vidi kako u biološkom i tradicionalističkom nasleđu, tako i jače izraženom narcizmu kod muškaraca. /str. 151/

„Ekstremisti vide sebe kao spasitelje svojih širih društvenih grupa kojima, razume se, po definiciji moraju pripadati“ /*ibid.*/ Autor ističe da ekstremizam zahteva monolitni identitet, koji može

biti verski, rasni ili nacionalni, kao i da za ekstremiste nema kvalitetnog mešanog identiteta.

„Na planu ideologije desnica se povezuje sa konzervativizmom i nacionalističkom ideologijom, kao i sa visokim vrednovanjem tradicije i religije svoje sredine.“/str. 159/

U drugom poglavlju, prof. Simeunović se bavi objašnjenjem etno-separatističkog terorizma. Pa tako u ovom poglavlju čitalac može pronaći, sa nepogrešivom preciznošću koja odlikuje samo izuzetne poznavaoce pojedinih oblasti, odmerenu količinu podataka, koji se tiču kako opštih uzroka, tako i posebnih okolnosti koje rađaju ovu vrstu terorizma. Autor se ovde bavi pitanjem Severne Irske, Baskije, Korzike, Kosova i Metohije, Kurdistana, Čečenije, Šri Lanke i Crne Gore.

Poslednje poglavlje drugog dela monografije posvećeno je verski fundiranom terorizmu. Često je zanemarena činjenica da islam nije jedina religija koja se može vezati za nasilno ostvarenje verski modeliranih ciljeva. Autor objašnjava ovu zabludu činjenicom da je islam „jedina „velika“ religija koja je savremeno aktivna u podsticanju na nasilje, i u okviru toga na terorizam“ /str. 196/. On daje pregled najznačajnijih islamskih terorističkih organizacija, počev od Muslimanske braće, organizacije osnovane 1928. godine u Egiptu, koju naziva „terorističkom pramajkom“ /str. 197/. Takođe, demistifikuje i širokoeksploatisani i najčešće pogrešno upotrebljavani pojam džihada.

Kao jedine dve arapske respektabilne terorističke organizacije danas, izdvaja Hamas i Hezbolah.

Autor nije propustio ni da se pozabavi pitanjem sponzorstva terorističkih

organizacija, posebno finansijskom i drugim oblicima podrške koju već decenijama, najvećim terorističkim organizacijama pruža Iran.

Posebnu pažnju, prof. Simeunović posvetio je izlaganju o Al-Kaidi i njenom delovanju kao vidu ekstremnog džihadizma. Jednostavnim i jedinstvenim stilom izlaganja, uspeva da ono što, s razlogom naziva „baukom koji kruži svetom“ /str. 208/, približi svakom čitaocu.

Sledeća tema kojom se autor bavi u okviru monografije je ono što on naziva „Samonikli islamistički terorizam na tlu Evrope i SAD“. Uzroke ovog „samoniklog terorizma“ vidi u sve više gradova u kojima dolazi do koncentracije islamskog stanovništva, izdvajajući primere Londona, Pariza i Madrida /str. 219/, čime se znatno povećava opasnost od terorističkih napada. Istu opasnost predstavljaju i manji gradovi nad kojima ekstremisti mogu u potpunosti preuzeti kontrolu, jer im manji broj stanovnika dozvoljava da brzo postanu većina.

Pred kraj izlaganja, prof. Simeunović se osvrnuo i na islamistički terorizam na prostoru bivše Jugoslavije, posebno na prostoru Bosne i Hercegovine i Kosova, počev od 1939. godine i organizacije Mladi muslimani, pa sve do događaja koji su obeležili prethodne dve decenije.

Završno izlaganje je posvećeno terorizmu verskih sekti. Autor ističe da veoma mali broj verskih sekti uopšte koristi nasilje a da je jedina u tom smislu aktivna sekta Vrhovna istina (Aum Shinrikyo) /str. 235/.

Objektivnost zahteva da na kraju pomenemo i jedan od najvećih kvaliteta ove publikacije. Naime, iako bi bilo za očekivati da je knjiga čiji je autor re-

dovni profesor Fakulteta političkih nauka i Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu namenjena samo, kako se to obično kaže, stručnoj i naučnoj javnosti, ovde je situacija nešto drugačija. Zahvaljujući vešto odmerenom stilu i jeziku, prof. Simeunović je pronašao idealnu formu, podjednako pristupačnu i razumljivu, kako maločas pomenutoj grupaciji, tako i široj čitalačkoj publici.

Nekoliko meseci nakon objavljivanja, popunivši prazninu koja je pre njenog pojavljivanja postojala u ovoj oblasti, monografija „Terorizam“ je postala nezamenljivo štivo studenata pravnih i političkih nauka, kako na osnovnim, tako i na poslediplomskim studijama.

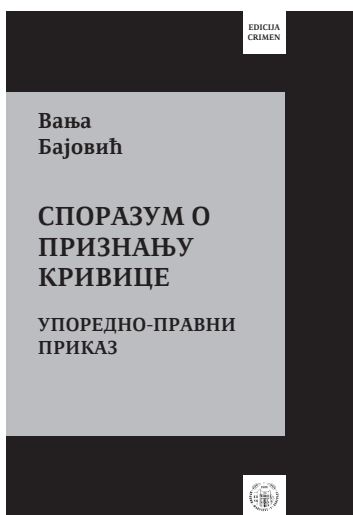
Milica Kolaković

NOVO U EDICIJI CRIMEN

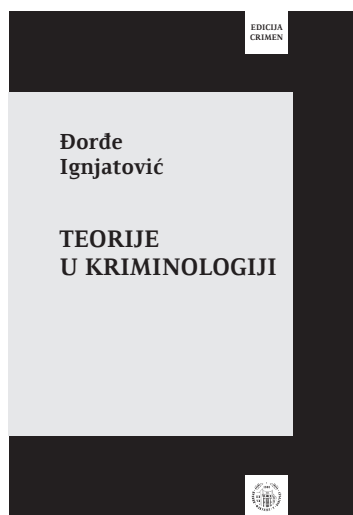

Edicija CRIMEN • Knjiga 14

Kao četrnaesta knjiga u ediciji CRIMEN Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu objavljen je prevod dela *De l' anthropologie a la criminologie comparée* Denisa Szaboa koji već decenijama spada u najuglednije i najuticajnije svetske kriminologe. Iz svog bogatog opusa profesor Szabo je za prevođenje na srpski jezik izabrao upravo ovu knjigu u kojoj je pokušao da odgovori na nekoliko ključnih pitanja koja se pred čovečanstvo postavljaju početkom XXI veka, a pre svega: može li će se savremena liberalna pravna i pluralistička država na pravi način suočiti sa izazovima sve opasnijih zločina? Mogu li ljudska prava i bezbednost građana biti istinski osigurani u uslovima kada je očita ozbiljna kriza pravosuđa i konstantno povećanje kriminaliteta?

Edicija CRIMEN • Knjiga 13

Edicija CRIMEN • Knjiga 12

UPUTSTVA AUTORIMA

1. Članci moraju biti originalni, do sada neobjavljeni niti (u celosti ili delimično) za objavljivanje u drugoj publikaciji predati tekstovi. Njihov obim ne bi trebalo da prelazi 1,5 autorski tabak (do 45.000 slovnih znakova, uključujući i praznine). Tekst pisati u elektronskoj formi latinicom u programu Word for Windows, font Times New Roman, veličina slova 12, sa duplim proredom, uključujući fusnote.

2. Tekstovi za rubriku Članci moraju sadržati: – na početku apstrakt obima do 20 redova i do pet ključnih reči; na kraju popis literature, rezime do 40 redova i ključne reči na engleskom jeziku. Budući da časopis objavljuje i radove na stranim jezicima, autori u tom slučaju treba da dostave apstrakt, rezime (summary) i ključne reči na tom jeziku, a redakcija Časopisa će obezbediti njihov prevod na srpski jezik. Svi tekstovi inače podležu stručnoj lekturi.

3. Pored odštampanog primerka – na stranicama formata A4; jednostrano, margine na vrhu i sa obe strane teksta treba da budu najmanje 3 cm – tekst treba poslati i na CD-u i/ili na e-mail redakcije.

4. Fusnote priložiti na posebnim stranama na kraju teksta; fusnote ne treba iznova numerisati od početka na svakoj strani već neprekidno.

5. Reference treba da sadrže sledeće podatke:

5.1. Reference za knjige:

Uopšte

J. Fawcett /1968/: *The Law of Nations*, London, p. 100

Zbornici

M. Sorensen (ed.) /1989/: *Manual of Public International Law*, London, pp. 12–15

Ponovljene reference

J. Fawcett: *op.cit.*, p. 40.

Uzastopne reference

J. Fawcett: *ibid.*, p. 40.

5.2. Reference za tekstove u časopisima i zbornicima:

Članci u časopisima

D. Connell /1988/: Jurisdiction, *British Journal of International Law*, n° 4, pp. 2–18.

Prilozi u zbornicima

N. Kluwer /1995/: Subjects of International Law – in: *Manual of Public International Law* (M. Sorenson, ed.), London, pp. 40–100.

5.3 Reference za zakone i sudsku praksu

Preporučuje se citiranje prema nacionalnom metodu

5.4. Citiranje internet izvora

Pored navođenja internet adrese, potrebno je navesti i datum pristupa dokumentu

http://crime.about.com/od/sex/a/rape_myths.htm, 27.mart 2010.

6. Treba ostaviti prostor između naslova i teksta. Redosled odvajanja trebalo bi jasno naglasiti: glavna celina, prva pod-celina, druga pod-celina itd. Podele unutar poglavlja treba da budu zasnovane na sistemu 1.1.1., koji ostavlja mogućnost korišćenja sistema (a), (b), (c) unutar teksta. Numerisanje paragrafa treba izbegavati.

1. PRVA POD-CELINA VELIKIM SLOVIMA

1.1. Druga pod-celina potamnjena slova (bold)

1.1.1. Treća pod-celina u italic-u ili podvučena

1.1.1.1. Ostale pod-celine malim slovima

AUTHOR GUIDELINES

1. The contributions must be original, they may not be published or submitted elsewhere in full or in part. Articles should preferably have an overall length of one author's sheet (not more than 45 000 characters including spaces). Text to be in electronic form in Serbian latin in Word for Windows, font Times New Roman, font size 12, double spacing including footnotes.
2. Texts for the section Articles must have: abstract of not more than 20 lines and five key words; summary of not more than 40 lines and with key words (both in English) and list of literature at the end of the article. Considering the fact that in this journal contributions in foreign languages will also be published, authors of these texts should submit abstract, summary, key words in the language of the foreign text and the Redaction of the journal will provide their translation in Serbian. All submitted articles are subjected further to editing by the journal editorial staff.
3. Apart from the printed text– page format A4, only one side of each sheet of paper used, with margins on top and on both sides of at least 3cm– text should also be sent on CD or on e-mail address of the Redaction.
4. Submit footnotes on separate pages at the end of the text, do not restart footnote numbering on each page, but number them consecutively.
5. References should contain following details:
 - 5.1. References to Books:
 - General
 - J. Fawcett /1968/: *The Law of Nations*, London, p. 100
 - Collections of papers
 - M. Sorensen (ed.) /1989/, *Manual of Public International Law*, London, pp. 12–15
 - Repeated references
 - J. Fawcett, *op.cit.*, p. 40.
 - Subsequent references
 - J. Fawcett, *ibid.*, p. 40.
 - 5.2. References to texts in Journals and Collections of papers
 - Articles in Journals
 - D. Connell /1988/, Jurisdiction, *British Journal of International Law*, n° 4, pp. 2–18.
 - Contributions in Collections of papers
 - N. Kluwer /1995/: Subjects of International Law – in: *Manual of Public International Law* (M. Sorenson, ed.), London, pp. 40–100.
 - 5.3. References to Legislation and Juridical Decisions
 - A method of citation according to the national method is recommended
 - 5.4. Citation of Internet sources
 - Beside the Internet address, date of access to the document should also be written
 - http://crime.about.com/od/sex/a/rape_myths.htm, 27.mart 2010.
6. A space should be left between the headings and the text. The order of division should be indicated as clearly as possible: main division, first sub-division, second sub-division etc. The chapter division to be adopted is that based on the 1.1.1. system, which leaves the (a), (b), (c) system for use within the text. Paragraph numbering should be avoided.
 1. FIRST SUB-DIVISION IN MEDIUM CAPITAL
 - 1.1. **Second sub-division in bold lower case**
 - 1.1.1. *Third sub-division in italics or underlined*
 - 1.1.1.1. The remaining sub-divisions in medium lower case